

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
en de aanvulling daarop
Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland

18 december 1998

719-87

commissie voor de milieueffectrapportage

Minister van Economische Zaken
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG

uw kenmerk
E/EE/AE/98019529

uw brief
27 maart 1998

ons kenmerk
U772-98/Mo/mw/bj/719-97

onderwerp
toetsingsadvies over het MER en de
aanvulling daarop Hoogspanningsver-
binding Noorwegen - Nederland

doorkiesnummer
(030) 234 76 07

Utrecht,
18 december 1998

Met bovengenoemde brief stelde u, als coördinerend bevoegd gezag, de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland.

Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag te zijner tijd het (ontwerp-)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

dr. J.T. de Smidt
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Hoogspanningsverbinding
Noorwegen - Nederland

In afschrift aan: Minister van LNV, directie Noord

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop
Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport over
de Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland,

uitgebracht aan de Minister van Economische Zaken (coördinerend bevoegd gezag) door de
Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland,

de secretaris

drs. S.A.A. Morel

de voorzitter

dr. J.T. de Smidt

Utrecht, 18 december 1998

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. Inleiding	1
2. Oordeel over het MER	3
2.1 Algemeen	3
2.2 Toelichting op het oordeel	4

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 maart 1998, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
- 1A. Brief van het bevoegd gezag d.d. 28 oktober 1998 aangaande aanvulling op MER
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 59 d.d. 26 maart 1998
- 2A. Kennisgeving in Staatscourant nr. 207 d.d. 29 oktober 1998
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (Sep) heeft het voornemen een hoogspanningsverbinding aan te leggen tussen Noorwegen en Nederland. Het is de bedoeling de verbinding aan te sluiten op het hoogspanningsstation Eemshaven. Het voorkeurstracé kruist de Waddenzee. De activiteit is m.e.r.-plichtig op grond van de Provinciale m.e.r.-verordening Waddengebied (categorie 18).

Bij brief van 27 maart 1998^{1]} heeft de Minister van Economische Zaken de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is op 30 maart 1998 ter inzage gelegd^{2]}. Met het m.e.r.-plichtige besluit, de vaststelling van het tracé van de elektriciteitskabel door de Waddenzee, worden niet m.e.r.-plichtige besluiten mee gecoördineerd. Deze besluiten betreffen de verlening van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet en de wijziging van het bestemmingsplan van de gemeente Eemsmond. Bevoegd gezag voor die besluiten zijn respectievelijk de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de gemeenteraad van Eemsmond.

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.^{3]} De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd

Bij de toetsing heeft de Commissie de via het bevoegde gezag ontvangen inspraakreacties en adviezen betrokken^{4]}. Voor zover relevant in het kader van het advies wordt er met voetnoten naar verwezen^{5]}.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER^{6]}, zoals vastgesteld op 15 januari 1996;
- op eventuele onjuistheden^{7]};
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER^{8]}.

Tijdens de toetsing inventariseerde de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en ging zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelde de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij stond de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over de vaststelling van het tracé voor de elektriciteitskabel. Mede naar aanleiding van de inspraakreacties oordeelde de Commissie dat het MER twee *essentiële tekortkomingen* bevatte en adviseerde een aanvulling op het MER op te stellen. De tekortkomingen betroffen:

-
- 1 Zie bijlage 1.
  - 2 Zie bijlage 2.
  - 3 Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.
  - 4 Wm, artikel 7.26, lid 2.
  - 5 Voor een overzicht van de reacties zie bijlage 4.
  - 6 Wm, artikel 7.23, lid 2.
  - 7 Wm, artikel 7.23, lid 2.
  - 8 Wm, artikel 7.10.

- Het ontbreken van informatie over de bedrijfszekerheid van mofverbindingen in de kabel die bij reparatie worden aangebracht. Deze informatie is van belang om de bedrijfszekerheid te kunnen schatten: naarmate de bedrijfszekerheid geringer is, is de kans op reparaties en daarmee de kans op verstoringen in de Waddenzee groter.
- Het ontbreken van een voldoende onderbouwing voor de meest milieuvriendelijke aanlanding van het tracé in West-Nederland, volgens het translocatiebeginsel dat is weergegeven in de PKB-Waddenzee. Het MER maakt onvoldoende duidelijk waarom aanlanding van de kabel bij IJmuiden in plaats van bij Callantsoog niet het meest milieuvriendelijke tracé is buiten de Waddenzee.

Tijdens de toetsing van het MER heeft de Commissie op 20 mei 1998 een notitie van het bevoegde gezag ontvangen waarin de bedrijfszekerheid van mofverbindingen wordt besproken. Over de onderbouwing van het tracé naar West - Nederland heeft op 3 juni 1998 een gesprek plaatsgevonden met het bevoegde gezag en de initiatiefnemer. Naar aanleiding van dat gesprek heeft het bevoegde gezag de Commissie verzocht de advisering op te schorten⁹⁾ om de initiatiefnemer in de gelegenheid te stellen om een aanvulling op het MER te maken. De aanvulling op het MER is op 27 juli 1998 aan de Commissie gezonden en is door het bevoegde gezag van 2 tot 30 november 1998 ter visie gelegd, zodat de Commissie in haar toetsingsadvies rekening heeft kunnen houden met binnengekomen inspraakreacties. Daarom is in dit advies inspraak over de aanvulling niet beschouwd. De Commissie adviseert de aanvulling bij het besluit over het tracé ter visie te leggen.

Dit advies van de Commissie bevat het oordeel over het MER inclusief de aanvulling. Tekortkomingen die niet essentieel zijn, zijn in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

---

9 Zie bijlage 1a.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat de **essentiële informatie in het MER en in de aanvulling op het MER aanwezig is.**

Essentieel is dat het MER de informatie biedt om de voorgenomen activiteit te kunnen toetsen aan:

- De hoofddoelstelling voor de Waddenzee in de Nota Waddenzee: "de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied". Hier toe moet het afwegingskader uit de Nota Waddenzee worden toegepast.
- De beschermingsformule in het Structuurschema Groene Ruimte voor kerngebieden in de ecologische hoofdstructuur: *"Het Rijksbeleid staat ingrepen en ontwikkelingen in en in de onmiddellijke nabijheid van de kerngebieden niet toe, indien deze de wezenlijke kenmerken en waarden van het kerngebied aantasten. Alleen bij een zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken. De aanwezigheid van zo'n belang wordt op basis van voorafgaand onderzoek vastgesteld. Hierbij moet tevens worden nagegaan of aan dit belang niet redelijkerwijs elders of op andere wijze tegemoet kan worden gekomen."*
- De beschermingsformule in de Habitatrichtlijn¹⁰⁾ die van kracht is omdat de Waddenzee is aangewezen als gebied dat valt onder de Vogelrichtlijn¹¹⁾. Volgens de Habitatrichtlijn geven bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor een plan of project nadat zij op basis van *"een passende beoordeling de zekerheid hebben gekregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten"* (art. 6 lid 3). *"Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de Lidstaat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft"* (art. 6, lid 4).

Het MER geeft adequaat, op het juiste detailniveau, informatie over de wezenlijke kenmerken en waarden van de Waddenzee en de Noordzee. De beschrijving van milieuaspecten is gebaseerd op de best beschikbare informatie, een eis die de Nota Waddenzee stelt. Enkele van de onderzochte alternatieven zijn gelegen buiten de Waddenzee en landen aan de Westkust van Nederland. Het MER voldoet daarmee aan de eis van het "translocatiebeginsel". In een selectieproces is een keuze gemaakt voor een tracé naar de Westkust dat in aanmerking komt voor nadere uitwerking in het MER. Dit geselecteerde alternatief is in het MER op volwaardige wijze uitgewerkt. Omdat ook voor de beschrijving van dit alternatief het benodigde detailniveau is gekozen, kunnen de milieugevolgen goed

---

10 Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

11 Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

worden vergeleken met die van de overige alternatieven. Het MER bevat daarvoor de juiste informatie om het milieubelang een volwaardige plaats te kunnen geven in de besluitvorming.

2.2 Toelichting op het oordeel

Bepaling van "aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden"

De bestaande natuurwaarden in de Noordzee en de Waddenzee zijn goed beschreven. Het MER beschrijft de wezenlijke kenmerken en waarden in het gebied. Door de keuze voor een tweepolige kabel blijven de belangrijkste (mogelijke) milieugevolgen beperkt tot de gevolgen van:

- het optreden van olie lekkage bij kabelbreuk;
  - het optreden van troebeling tijdens de aanleg door baggerwerkzaamheden.
- Het MER maakt aannemelijk dat deze milieugevolgen gering zijn. Duidelijk wordt dat de kans op kabelbreuk en het vrijkomen van olie klein is, evenals de kans dat op dat moment op die plaats belangrijke vogelconcentraties aanwezig zijn. In de meest ongunstige situatie zijn de gevolgen ook gering omdat een relatief kleine hoeveelheid olie (maximaal 2 m³) vrijkomt.

De effecten van baggeren zijn klein ten opzichte van de natuurlijk optredende fluctuaties en activiteiten die reeds plaatsvinden. Over de gevolgen van baggerwerkzaamheden voor de doorzichtdiepte heeft de Commissie de volgende opmerking. De conclusie over de beperkte afname van de zichtdiepte (2 cm) als gevolg van baggerwerkzaamheden is moeilijk verifieerbaar omdat gegevens over de achtergrondconcentratie en -fluctuaties van gesuspendeerd materiaal ontbreken. De beperkte afname van de zichtdiepte bij een toename van 25-50 mg materiaal per liter is, gezien de gepresenteerde figuur, alleen verklaarbaar als het opgewerkte materiaal uit deeltjes van 50-60 µm zou bestaan en het reeds in suspensie aanwezige materiaal uit deeltjes van 7-10 µm. Omdat het voorkeurs tracé door de Eems loopt, waar ten gevolge van de hoge stroomsnelheden en de overige activiteiten (baggeren, visserij) al zeer hoge waarden optreden, en het om een eenmalige activiteit gaat, verwacht de Commissie niet dat de baggerwerkzaamheden aantoonbare effecten zullen hebben.

Het MER geeft duidelijk aan dat de gevolgen van de aanleg van de kabel relatief gering zijn vergeleken bij de gevolgen van andere activiteiten die in het gebied plaatsvinden en vergeleken bij de natuurlijke fluctuaties in het gebied, bijvoorbeeld wat betreft troebeling van het water door stroming en stromen.

Bepaling van zwaarwegend maatschappelijk (milieu)belang

De vraag of de aanleg van de elektriciteitskabel aan deze bepaling voldoet wordt in het MER beantwoord door aan te tonen dat het project substantieel bijdraagt aan het bereiken van de milieudoelen die in het energiebeleid zijn gesteld. Het MER baseert zich daarbij op beleidsdocumenten, waarvan de actualiteit in het MER wordt besproken. De Commissie acht deze informatie voldoende.

Het maatschappelijk milieubelang van de kabel is in belangrijke mate gebaseerd op de verwachte effectieve besparing van circa 660 MW op het Nederlandse

thermisch productievermogen, met als gevolg emissiereductie¹²). De Commissie constateert dat het milieuvoordeel van de kabel voor Nederland maximaal is indien de netto-import van elektriciteit uit Noorwegen zo groot mogelijk is¹³). Echter, naarmate de import groter is, zal het economisch rendement van de kabel afnemen. Het MER vermeldt dat de gegarandeerde leveringen uit Noorwegen 41% van de tijd per jaar vergen en dat de kabel door onderhoud niet 100% van de tijd in bedrijf is. Er wordt een netto transport naar Nederland verwacht.

- De Commissie adviseert in het besluit aan te geven hoe, binnen de sturingsmogelijkheden van het Rijk, kan worden bewerkstelligd dat de import van elektriciteit uit Noorwegen zo groot mogelijk is; aan te geven waar het economisch omslagpunt ligt voor import en export van elektriciteit via de kabel en hoe dan de afweging wordt gemaakt tussen economisch en milieurendement.

Mogelijkheden om de activiteit elders of op een andere manier uit te voeren: het MMA

Eën van de in het MER volledig uitgewerkte alternatieven is gelegen buiten de Waddenzee en heeft een aanlandingspunt bij Callantsoog. Het MER voldoet daarmee aan de eis van het "translocatiebeginsel". Dit alternatief is op volwaardige wijze uitgewerkt. Omdat ook voor dit alternatief het juiste detailniveau is gekozen, kunnen de milieugevolgen goed worden vergeleken met die van de alternatieven die deels gesitueerd zijn in de Waddenzee¹⁴). In het MER is op de juiste wijze onderbouwd waarom de verschillen in milieugevolgen tussen het tracé naar Callantsoog en de tracé's door de Waddenzee gering zijn. Mede op basis van de inspraak heeft de Commissie echter geconcludeerd dat het MER niet duidelijk motiveert waarom een tracé dat zuidelijker aanlandt, bijvoorbeeld bij IJmuiden, niet reëel zou zijn. Zuidelijker tracé's zouden mogelijk milieuvriendelijker zijn dan het tracé naar Callantsoog: weliswaar is het traject door de Noordzee langer dan bij het tracé naar Callantsoog, maar daar staat tegenover dat de provincie en het IJsselmeer niet worden doorkruist. In verband met het translocatiebeginsel in de PKB-Waddenzee en in de Habitatrichtlijn is het van belang na te gaan of een tracé buiten de Waddenzee reëel is. Om die reden heeft de Commissie gevraagd in een aanvulling op het MER het tracé naar IJmuiden te vergelijken met de tracé's door de Waddenzee en naar Callantsoog.

De aanvulling op het MER vergelijkt alle denkbare tracé's naar de Westkust op de aspecten technische haalbaarheid en milieu. Deze vergelijking leidt tot de conclusie dat de mogelijke milieugevolgen van de tracé's naar de Westkust niet duidelijk onderscheidend zijn. Hoewel kwetsbare gebieden doorsneden kunnen worden, zijn maatregelen denkbaar (bijvoorbeeld gestuurd boren bij de aanleg) die de milieugevolgen kunnen minimaliseren. De Commissie onderschrijft dat er geen duidelijke verschillen zijn in de milieugevolgen van de onderzochte alternatieven. Zij concludeert dat het MER en de aanvulling gezamenlijk voldoende informatie bevatten om het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen bij de motivering van het besluit over het tracé.

---

12 Zie ook reactie 3 en 14 (bijlage 4).

13 Zie ook reactie 11, bijlage 4.

14 Zie ook reactie 3, bijlage 4.

Het ontbreekt de Commissie aan informatie om de technische kanten van de invoeding op het 150 kV bij Anna Paulowna te kunnen beoordelen¹⁵]. De Commissie adviseert dit aspect, dat verder gaat dan het detailniveau dat de Commissie voor het MER nodig acht, te behandelen bij de verdere besluitvorming.

Toepassing van beschermingsformules bij de besluitvorming

In het MER vindt een toetsing plaats van de activiteit aan het gebiedsgerichte beleid. Voor de Waddenzee vindt expliciete toetsing plaats aan de PKB-Waddenzee (pag. H8.42) en aan het SGR (pag. H8.47). Toetsing aan de Habitatrichtlijn vindt niet plaats. Het afwegingskader van de Habitatrichtlijn is van toepassing omdat de Waddenzee is aangewezen als gebied dat valt onder de Vogelrichtlijn. De Commissie merkt op dat dit afwegingskader ook van toepassing is voor gebieden waarvoor volgens de provinciale m.e.r.-verordening Waddengebied geen m.e.r.-plicht geldt, zoals de Noordzeekustzone.

- De Commissie adviseert bij het besluit expliciet in te gaan op de afwegingskaders op zowel nationaal (Nota Waddenzee, SGR) als internationaal niveau (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). De Commissie adviseert daarbij tevens in te gaan op de mogelijkheden voor compensatie van (tijdelijke) milieugevolgen¹⁶].

Mof- en stopmofverbindingen

Het MER geeft getallen over de betrouwbaarheid van oliedrukkabels die gebaseerd zijn op wisselspanning gebruik. De onderhavige kabel wordt echter toegepast voor gelijkspanning, hetgeen diëlektrisch een groot verschil uitmaakt. Om te oordelen hoe zwaar de kabel bij gelijkspanning wordt belast en daardoor een indruk te krijgen van de betrouwbaarheid bij gelijkspanning is een constructietekening van de kabel in het MER opgenomen. Het MER geeft echter niet aan wat de elektrische en mechanische constructie is van mofverbindingen die bij reparatie van de kabel, bijvoorbeeld in de Waddenzee, aangebracht moeten worden. Daarom wordt niet duidelijk wat de bedrijfszekerheid van de mofverbindingen. Weliswaar is duidelijk hoe deze verbindingen zich gedragen in wisselstroomkabels, maar de NorNed-kabel maakt gebruik van gelijkstroomtechniek. Informatie over de bedrijfszekerheid is van belang om te kunnen schatten hoe vaak reparaties mogelijk moeten plaatsvinden en hoe vaak als gevolg hiervan verstoring in de Waddenzee kan optreden.

Eveneens geeft het MER geen specificaties van de stopmofverbinding die bij Noorwegen wordt aangebracht. Hierdoor ontbreekt inzicht in de kans op storing en de tijdsduur dat de kabel mogelijk niet in bedrijf is als gevolg van reparaties. Dit gegeven is met name van belang om te kunnen nagaan of de besparing op de installatie van (centraal) vermogen in Nederland inderdaad kan worden gerealiseerd in de mate zoals is voorzien in het MER.

De Commissie heeft aanvullende informatie over de (stop)mofverbindingen opgevraagd. In een notitie (getiteld: kabelmoffen in de NorNed kabel) is deze informatie weergegeven. De Commissie acht deze informatie adequaat. Duidelijk wordt dat de mofconstructies de kans op falen van de kabel en de totale beschikbaarheid niet significant beïnvloedt. Van belang is het gestelde in de noti-

---

15 Zie ook reactie 14 (bijlage 4).

16 Zie ook reactie 14 (bijlage 4).

tie dat de stopmof mechanisch en elektrisch op ware schaal zal worden getest alvorens hij wordt toegepast.

In de inspraak is naar voren gebracht dat mogelijk een ander isolatiemedium in de kabel gebruikt kan worden, bijvoorbeeld rubber of een elastisch polymeer¹⁷). De Commissie is van mening dat een kabel met een vast isolatiemateriaal niet tot de mogelijkheden behoort. Geen van de grote leveranciers van onderzeese gelijkspanningskabels kan dit type aanbieden. Ontwikkelingen zijn gaande maar zullen nog jaren, zo niet decaden nemen.

---

17 Zie ook reactie 14 (bijlage 4).

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het milieueffectrapport
en de aanvulling daarop
Hoogspanningsverbinding Noorwegen - Nederland

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 maart 1998 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Ministerie van Economische Zaken

Aan
Commissie voor de milieu-
effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	2 APR. 1998
nummer :	520-98
dossier :	719-517m (9x)
kopie naar :	Mo / Su / P. co / B. be / H. C. / m

Datum: 27 MAART 1998
Uw kenmerk:
Ons kenmerk: E/EE/AE/98019529
Bijlage(n): 5

Onderwerp
Elektriciteitsverbinding Nederland-Noorwegen

Zoals u bekend, heeft de N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (N.V. Sep) het voornemen, tussen Nederland en Noorwegen een elektriciteitsverbinding aan te leggen (NorNedkabel). Deze verbinding zal dienen voor de invoer van Noorse waterkrachtstroom in ons land en voor elektriciteitsuitwisseling tussen beide landen. De N.V. Sep geeft de voorkeur aan een verbinding door de Waddenzee langs de Eemsmonding met als aanlandingspunt Eemshaven.

De N.V. Sep heeft mij voor aanleg van deze verbinding om toestemming voor het tracé gevraagd (bijlage 1).

Naast mijn toestemming heeft de N.V. Sep op grond van de Natuurbeschermingswet aan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om vergunning voor doorkruising van het Staatsnatuurmonument Waddenzee gevraagd (bijlage 2).

Tevens heeft de N.V. Sep de gemeente Eemsmond verzocht het bestemmingsplan "Waddenzee" te wijzigen. Het ontwerp-bestemmingsplan "Hoogspanningskabel-verbinding Waddenzee" treft u in bijlage 3 aan.

Omdat het voorkeurstracé van de Sep de Waddenzee doorkruist, is op grond van de bepalingen van de provinciale m.e.r.-verordening Waddenzee een milieu-effectrapport voorgeschreven. In dit MER zijn naast het voorkeurstracé twee alternatieve tracés opgenomen, te weten een tracé met als aanlandingspunt Lauwersoog en vervolgens doortrekking over land naar Eemshaven, en een tracé met als aanlandingspunt Callantsoog aan de Hollandse westkust met vervolgens doortrekking tot Lelystad, waar aansluiting op het 380 kV-koppelnets plaatsvindt.

U treft het milieu-effectrapport aan in bijlage 4.

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 20

Doorkiesnummer
(070) 379 64 90

Telefax
(070) 379 78 41

Hoofdkantoor
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage

Telefoon (070) 378 89 11
Telefax (070) 347 40 81
Telex 31099 eczz nl
Telegramadres ecza gy

X-400 adres S = EZPOST/C = NLJA = 400NET/P = MIH EZ
Internetadres ezpost@minex.nl

Verzoeken bij beantwoording van deze brief ons kenmerk te vermelden

In de m.e.r.-procedure zijn de Ministers van Economische Zaken, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, alsmede de gemeente Eemsmond bevoegd gezag. De Minister van Economische Zaken treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Conform de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht en van de Wet milieubeheer zullen de aanvraag van de Sep om toestemming van de Minister van Economische Zaken voor het tracé, de aanvraag van de Sep om een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor aanleg in en nabij het staatsnatuurmonument Waddenzee, het ontwerp-bestedingsplan "Hoogspanningsverbinding Waddenzee" van de gemeente Eemsmond en het milieu-effectrapport met ingang van 30 maart 1998 tot en met 27 april 1998 in Nederland en in Duitsland ter inzage worden gelegd.

Ter kennisgeving zend ik u tevens de advertentie, waarin deze terinzagelegging is aangekondigd (bijlage 5). Daaruit blijkt tevens, dat op 23 april 1998 om 20.00 uur in Hotel Het Gemeentehuis, Hoofdstraat Oost 16 te Uithuizen, een openbare hoorzitting zal worden gehouden. Gaarne nodig ik u uit deze hoorzitting bij te wonen.

Conform de bepalingen van de Wet milieubeheer verzoek ik u als coördinerend bevoegd gezag mij binnen de wettelijke termijn het toetsingsadvies op het milieu-effectrapport uit te brengen.

Voor nadere toelichting kunt u zich in verbinding stellen met de heer drs. O. Bitter, directie Elektriciteit, Ministerie van Economische Zaken (tel. 070-3796490).

De Minister van Economische Zaken,
voor deze:

Mr. drs. C.W.M. Dessens
directeur-generaal van Energie

BIJLAGE 1A

Brief van het bevoegd gezag d.d. 28 oktober 1998 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen over de aanvulling op het MER

Ministerie van Economische Zaken

Aan
Commissie voor de milieu-
effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen :	29 OKT 1998
Nummer :	
Dossier :	719-89
Kopie naar :	170 mw

Datum	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Bijlage(n)
28 OKT. 1998		E/EE/AE/98069066	2

Onderwerp
Electriciteitsverbinding Noorwegen-Nederland (NorNedkabel)

Zoals u bekend, heeft de N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (N.V. Sep) het voornemen tussen Nederland en Noorwegen een elektriciteitsverbinding aan te leggen (NorNedkabel). Deze verbinding zal dienen voor de invoer van Noorse waterkrachtstroom in ons land en voor elektriciteitsuitwisseling tussen beide landen. De N.V. Sep geeft de voorkeur aan een verbinding door de Waddenzee langs de Eemsmonding met als aanlandingspunt Eemshaven.

Bij brief van 27 maart 1998 (kenmerk E/EE/AE/98019529) heb ik u reeds ingelicht over de voor realisering van deze verbinding te nemen besluiten. Omdat het voorkeustracé van de Sep de Waddenzee doorkruist, is op grond van de bepalingen van de provinciale m.e.r.-verordening Waddenzee een milieu-effectrapportage uitgevoerd. Het desbetreffende milieu-effectrapport is van 30 maart 1998 tot en met 27 april 1998 openbaar ter inzage gelegd.

Uit overleg met u is gebleken, dat het destijds opgestelde milieu-effectrapport niet geheel een voldoende basis voor de besluitvorming biedt. Dit is voor het bevoegd gezag aanleiding geweest de initiatiefnemer (Sep) te verzoeken een aanvulling op het milieu-effectrapport op te stellen. Deze aanvulling vindt u in bijlage 1 bij deze brief.

De desbetreffende aanvulling zal van 2 november 1998 tot en met 30 november 1998 in Nederland en in Duitsland ter inzage gelegd worden. Ter kennisneming zend ik u tevens de advertentie, waarin deze terinzagelegging aangekondigd is (bijlage 2). Conform de bepalingen van de Wet milieubeheer verzoek ik u mij binnen de wettelijke termijn het toetsingsadvies op de aanvulling op het milieu-effectrapport uit te brengen.

Bezoekadres	Doorkiesnummer	Telefax
Bezuidenhoutseweg 20	(070) 379 6490	(070) 379 7841

Hoofdkantoor	Telefoon (070) 379 89 11	X-400 adres S = EZPOST/C = NL/A = 400NET/P = MIN EZ
Bezuidenhoutseweg 30	Telefax (070) 347 40 81	Internetadres ezpost@minez.nl
Postbus 20101	Telex 31089 ecza nl	
2500 EC 's-Gravenhage	Telegramadres ecza gv	Verzoeken bij beantwoording van deze brief ons kenmerk te vermelden

Ministerie van Economische Zaken

Voor nadere inlichtingen kunt u zich in verbinding stellen met de heer drs. O. Bitter,
directie Elektriciteit, telefoon 670-3796490.

Hoogachtend,

de Minister van Economische Zaken,
voor deze:

drs. J.W. Weehuizen
directeur Elektriciteit

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de ter inzagelegging van het MER in Staatscourant nr. 59 d.d. 26 maart 1998

KENNISGEVING

Elektriciteitskabel Nederland-Noorwegen

De N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (N.V. Sep) heeft het voornemen, om tussen Noorwegen en Nederland een ondergrondse elektriciteitsverbinding aan te leggen. Deze verbinding dient voor het importeren van Noorse waterkrachtstroom en voor elektriciteitsuitwisseling tussen Nederland en Noorwegen. Het door de N.V. Sep voorgestelde tracé loopt vanuit de Noordzee door de Waddenzee langs de Eemsmonding naar het aanlandingspunt Eemshaven.

Voor realisering van deze verbinding door de Waddenzee dienen de volgende besluiten genomen te worden:

- Goedkeuring van de Minister van Economische Zaken van het tracé voor aanleg van de verbinding.
- Verlening van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor aanleg in en nabij het staatsnatuurmonument de Waddenzee.
- Wijziging van het bestemmingsplan 'Waddenzee' van de gemeente Eemsmond.

Bij de te nemen besluiten wordt de procedure conform afdeling 3.4. van de Algemene wet bestuursrecht toegepast. Op de wijziging van het bestemmingsplan van de gemeente Eemsmond zijn voorts de bepalingen van de Wet op de ruimtelijke ordening van toepassing.

Omdat het tracé van de verbinding de Waddenzee doorkruist, is voor bovengenoemde besluiten een milieu-effectrapport opgesteld. In dit milieu-effectrapport worden de milieugevolgen van het tracé en van 2 onderzochte alternatieven (aanlanding bij Lauwersoog met doortrekking naar Eemshaven, en aanlanding bij Callantsoog met doortrekking naar Lelystad) beschreven. In de procedure van milieu-effectrapportage zijn de Ministers van Economische Zaken en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, alsmede de gemeente Eemsmond bevoegd gezag. De Minister van Economische Zaken is coördinerend bevoegd gezag.

De Minister van Economische Zaken maakt, mede namens zijn ambtgenoot van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Eemsmond bekend, dat met ingang van 30 maart 1998 tot en met 27 april 1998 de volgende documenten tijdens werkdagen ter inzage liggen:

- de aanvraag van de N.V. Sep voor goedkeuring van het tracé voor de aanleg door de Minister van Economische Zaken
- de aanvraag van de N.V. Sep voor verlening van een vergunning door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor aanleg in en nabij het staatsnatuurmonument de Waddenzee
- het ontwerp-bestemmingsplan 'Hoogspanningskabelverbinding Waddenzee' van de gemeente Eemsmond
- het milieu-effectrapport.

Desgevraagd kunnen de documenten ook buiten de werkdagen ingezien worden.

Op de volgende plaatsen kunnen de genoemde documenten gedurende de openingstijden ingezien worden:

- Ministerie van Economische Zaken, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Noord, Cascadeplein 6, Groningen
- Gemeente Eemsmond, Gemeentehuis, Hoofdstraat West 1, Uithuizen
- Gemeente Winsum, Gemeentehuis, Hoofdstraat W 70, Winsum
- Gemeente Schiermonnikoog, Gemeentehuis, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog
- Gemeente Dongeradeel, Gemeentehuis, Suupmarkt 2, Dokkum
- Gemeente De Marne, Gemeentehuis, R. Ritzemastraat 2, Leens
- Provincie Groningen, Provinciehuis, Bibliotheek, Martinikerkhof 12, Groningen
- Provincie Fryslân, Provinciehuis, Tweebaksmarkt 52, Leeuwarden.

Tot en met 27 april 1998 bestaat er voor een ieder de gelegenheid om schriftelijk ten aanzien van de aanvragen en het ontwerp-bestemmingsplan zienswijzen en ten aanzien van het milieu-effectrapport opmerkingen in te dienen bij het coördinerend bevoegd gezag, per adres Ministerie van Economische Zaken, Directie Elektriciteit, Postbus 20101, 2500 EC Den Haag.

Diegene die opmerkingen over het milieu-effectrapport indient, kan verzoeken zijn persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Zienswijzen met betrekking tot het ontwerp-bestemmingsplan kunnen gedurende dezelfde termijn eveneens worden toegestuurd aan de Raad van de gemeente Eemsmond, Postbus 11, 9960 AA Uithuizen.

Op 23 april 1998 zal er een openbare hoorzitting worden gehouden in Hotel Het Gemeentehuis, Hoofdstraat Oost 16 in Uithuizen, aanvang 20.00 uur, waar een ieder mondeling zienswijzen over de aanvragen en opmerkingen over het milieu-effectrapport naar voren kan brengen. Zienswijzen over het ontwerp-bestemmingsplan kunnen uitsluitend schriftelijk ingediend worden.

Desgevraagd zijn de documenten verkrijgbaar bij het Ministerie van Economische Zaken, Informatie en Nieuwsvoorziening, Postbus 20101, 2500 EC Den Haag.

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de heer drs. O. Bitter, Ministerie van Economische Zaken, Directie Elektriciteit, telefoon 070 - 379 64 90.

Ministerie van Economische Zaken

BIJLAGE 2A

Kennisgeving van de ter inzagelegging van de aanvulling op het MER in Staatscourant nr. 207 d.d. 29 oktober 1998

KENNISGEVING

Elektriciteitskabel Nederland-Noorwegen

De N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (N.V. Sep) heeft het voornemen om tussen Noorwegen en Nederland een ondergrondse elektriciteitsverbinding aan te leggen. Deze verbinding dient voor het importeren van Noorse waterkrachtstroom en voor elektriciteitsuitwisseling tussen Nederland en Noorwegen. Het door de N.V. Sep voorgestelde tracé loopt vanuit de Noordzee door de Waddenzee langs de Eemsmond naar het aanlandingspunt Eemshaven.

Voor realisering van deze verbinding door de Waddenzee dienen de volgende besluiten genomen te worden:

- Goedkeuring van de Minister van Economische Zaken van het tracé voor aanleg van de verbinding.
- Verlening van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor aanleg in en nabij het staatsnatuurmonument de Waddenzee.
- Wijziging van het bestemmingsplan 'Waddenzee' van de gemeente Eemsmond.

Bij de te nemen besluiten wordt de procedure conform afdeling 3.4. van de Algemene wet bestuursrecht toegepast. Op de wijziging van het bestemmingsplan van de gemeente Eemsmond zijn voorts de bepalingen van de Wet op de ruimtelijke ordening van toepassing.

Omdat het tracé van de verbinding de Waddenzee doorkruist, is voor bovengenoemde besluiten een milieu-effectrapport opgesteld. In dit milieu-effectrapport worden de milieugevolgen van het voorkeustracé en van 2 onderzochte alternatieven beschreven. In de procedure van milieu-effectrapportage zijn de Ministers van Economische Zaken en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, alsmede de gemeente Eemsmond bevoegd gezag. De Minister van Economische Zaken is coördinerend bevoegd gezag.

Op verzoek van het bevoegd gezag heeft de N.V. Sep een aanvulling op het milieu-effectrapport opgesteld over de alternatieve aanlanding aan de Hollandse Westkust en over de bij de aanleg van de verbinding te gebruiken kabelmoffen.

De Minister van Economische Zaken maakt, mede namens haar ambtgenoot van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het College van Burgemeester en Welhouders van de gemeente Eemsmond bekend, dat met ingang van 2 november 1998 tot en met 30 november 1998 de volgende documenten tijdens werkuren ter inzage liggen:

- de aanvraag van de N.V. Sep voor goedkeuring van het tracé voor de aanleg door de Minister van Economische Zaken.
- de aanvraag van de N.V. Sep voor verlening van een vergunning door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor aanleg in en nabij het staatsnatuurmonument de Waddenzee.
- het ontwerp-bestemmingsplan 'Hoogspanningskabelverbinding Waddenzee' van de gemeente Eemsmond.
- het milieu-effectrapport en de aanvulling daarop.

Op de volgende plaatsen kunnen de genoemde documenten gedurende de openings-tijden ingezien worden:

- Ministerie van Economische Zaken, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag.
  - Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Noord, Cascadeplein 6, Groningen.
  - Gemeente Eemsmond, Gemeentehuis, Hoofdstraat West 1, Uithuizen.
  - Gemeente Winsum, Gemeentehuis, Hoofdstraat W 70, Winsum.
  - Gemeente Schiermonnikoog, Gemeentehuis, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog.
  - Gemeente Dongeradeel, Gemeentehuis, Suupmarkt 2, Dokkum.
  - Gemeente De Marne, Gemeentehuis, R. Ritzemastraat 2, Leens.
  - Provincie Groningen, Provinciehuis, Bibliotheek, Martinikerkhof 12, Groningen.
  - Provincie Fryslân, Provinciehuis, Tweebaksmarkt 52, Leeuwarden.
- Desgevraagd kunnen de documenten ook buiten de werkuren ingezien worden.

Tot en met 30 november 1998 bestaat er voor een ieder de gelegenheid om schriftelijk of desgewenst mondeling ten aanzien van de door de Sep ingediende aanvragen zienswijzen, en ten aanzien van het milieu-effectrapport en de aanvulling daarop opmerkingen in te dienen bij het coördinerend bevoegd gezag, per adres Ministerie van Economische Zaken, Directie Elektriciteit, Postbus 20101, 2500 EC Den Haag. Diegene die opmerkingen over het milieu-effectrapport en de aanvulling daarop indient, kan verzoeken zijn persoonlijke gegevens niet bekend te maken. Zienswijzen met betrekking tot het ontwerp-bestemmingsplan kunnen gedurende dezelfde termijn uitsluitend schriftelijk worden ingediend bij het coördinerend bevoegd gezag of de Raad van de gemeente Eemsmond, Postbus 11, 9980 AA Uithuizen.

Desgevraagd zijn de documenten verkrijgbaar bij het Ministerie van Economische Zaken, Informatie en Nieuwsvoorziening, Postbus 20101, 2500 EC Den Haag.

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de heer drs. O. Bitter,
Ministerie van Economische Zaken, Directie Elektriciteit, telefoon 070 - 379 64 90.

Ministerie van Economische Zaken

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: N.V. Samenwerkende elektriciteits-productiebedrijven (Sep)

Bevoegd gezag: Minister van Economische Zaken (coördinatie), Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, gemeentebesturen van Dongeradeel, De Marne en Schiermonnikoog

Besluit: toestemming van de Minister van Economische Zaken voor de aanleg van de hoogspanningsverbinding door de Waddenzee en bestemmingsplanwijzigingen door de betrokken gemeentebesturen. Verlenen van de vergunning ex Natuurbeschermingswet door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is geen m.e.r.-plichtig besluit. Dit besluit wordt vrijwillig bij de m.e.r.-procedure betrokken.

Categorie Besluit m.e.r. 1994: C18, op grond van de provinciale m.e.r.-verordening Waddengebied

Activiteit: Aanleg van een hoogspanningsverbinding van Noorwegen naar Nederland.

Procedurale gegevens:

kennisgeving startnotitie: 15 augustus 1995

richtlijnenadvies uitgebracht: 5 oktober 1995

richtlijnen vastgesteld: 15 januari 1996

kennisgeving MER: 26 maart 1998

kennisgeving aanvulling op het MER: 29 oktober 1998

toetsingsadvies uitgebracht: 18 december 1998

Bijzonderheden:

Het besluit tot aanleg van de hoogspanningsverbinding tussen Noorwegen en Nederland is reeds genomen in het Elektriciteitsplan 1995-2004. De m.e.r.-procedure betreft de keuze van het tracé en de wijze van aanleg van de hoogspanningsverbinding. Op deze besluitvorming is onder andere het afwegingskader in de Nota Waddenzee van toepassing. Hoewel de initiatiefnemer voorkeur heeft voor aanleg van de hoogspanningsverbinding door de Waddenzee, schrijft de Nota Waddenzee voor dat ook nagegaan moet worden in hoeverre een tracé buiten de Waddenzee mogelijk is. De Commissie heeft tijdens de toetsing aanvullende informatie gevraagd over de toegepaste kabelverbindingen (in verband met risico's op kabelbreuk en verstoring in de Waddenzee) en over tracés naar de kust van Noord-Holland (in verband met voornoemde eis in de Nota Waddenzee). De aanvulling gaat adequaat op deze aspecten in, zodat de Commissie oordeelt dat het MER en de aanvulling gezamenlijk voldoende informatie bieden om het milieu een volwaardige rol in de besluitvorming te geven.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. N.M.J.A. Dankers

prof.dr. D. Eisma

prof.dr.ir. F.H. Kreuger

dr. J.T. de Smidt (voorzitter)

ir. J.J. van Willigenburg

Secretaris van de werkgroep: drs. S.A.A. Morel.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

Reacties op de terinzagelegging van het MER

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	19980427	de directeur van de Landwirtschaftskammer Weser-Ems	Oldenburg (D)	19980519
2.	19980427	Wasser- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes, Wasser- und Schifffahrtsdirektion Nordwest	Aurich (D)	19980519
3.	19980427	Waddenvereniging	Groningen	19980519
4.	19980409	Norges Naturvernforbund	Oslo (N)	19980519
5.	19980427	D. Ohling	Emden (D)	19980519
6.	19980427	Bezirksregierung Weser-Ems	Oldenburg (D)	19980519
7.	19980420	Staatliches Fishereiamt Bremerhaven	Bremerhaven (D)	19980519
8.	19980420	J. Haije	Den Haag	19980519
9.	19980414	Aktion Fischotterschutz	Hankensbüttel (D)	19980519
10.	19980414	Heemraadschap Fleverwaard	Lelystad	19980519
11.	19980517	Waddenadviesraad	Leeuwarden	19980518
12.	19980423	Verslag van de openbare hoorzitting	Uithuizen	19980519

Reacties op de terinzagelegging van de aanvulling op het MER

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
13.	19981111	Nederlands genootschap van insprekers	Diemen	19981208
14.	19981130	Waddenvereniging	Harlingen	19981208
15.	19981130	Bezirksregierung Weser-Ems	Oldenburg (D)	19981208
16.	19981116	Stichting Natuur en Milieu	Den Haag	19981208
17.	19981112	Directoraat Generaal Rijkswaterstaat directie Noordzee	Rijswijk	19981208